

Setges de Girona, arxivats

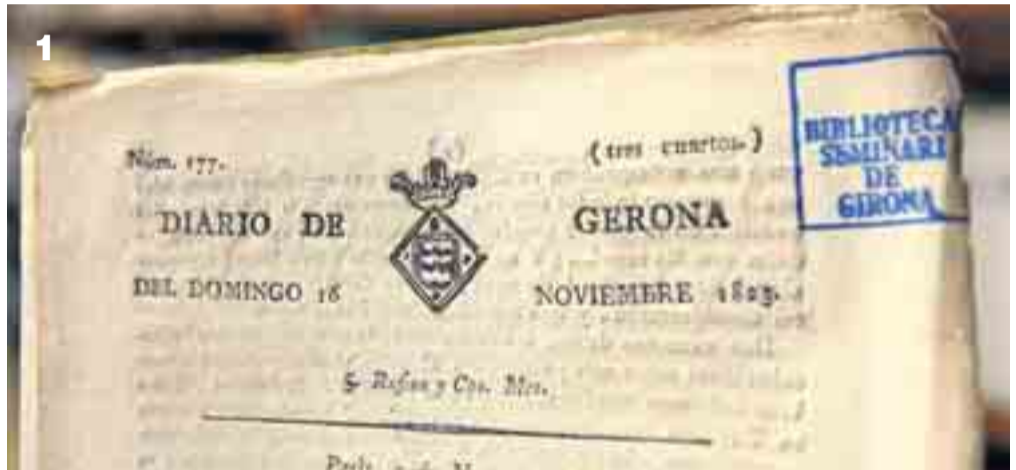
El material conservat a l'Arxiu Diocesà del Seminari de Girona i al Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona permet retrocedir fins a la Guerra del Francès

TEXT: PILI TURON FOTOGRAFIA: ANIOL RESCLOSA

Reviure la història és impossible –almenys sense un invent revolucionari que, ara per ara, res fa preveure–, però els arxius ofereixen eines suficients per fer una cosa prou semblant: consultar documentació i llegir testimonis de persones que van viure un moment determinat, accedint així a èpoques tan llunyanes com els setges a què l'exèrcit francès va sotmetre Girona ara fa 200 anys. D'aquí a pocs dies es compliran, precisament, dos segles de l'inici del tercer i definitiu atac que va patir la ciutat –divendres, 8 de maig– i que va acabar amb la seva capitulació set mesos després.

La publicació de diaris permet seguir l'evolució d'esdeveniments tan transcendents com aquest, però perquè això sigui possible cal que conflueixin dos factors: primer i imprescindible, que aquests diaris existeixin; segon, que s'hagin conservat.

I conflueixen, perquè dos canonges del Capítol de Girona van recollir aquests fets en un *Diario de Gerona* que es va publicar cada dia des de just abans del segon setge francès –el 20 de juliol de 1808– i fins a la capitulació de 1809; així com també perquè l'Arxiu Diocesà

del Seminari de Girona i el Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona conserven mig miler de números corresponents a més de dos anys.

L'Arxiu Diocesà –que dirigeix Joan Naspleda– disposa de part d'aquest treball periodístic realitzat pels canonges Vicens Jiménez i Mar-

tí Matute, amb la col·laboració d'altres redactors com Carlos Beramendi i Josep Ribas Simon. Segons explica l'arxiver Joan Villar, amb els seus escrits «intentaven reflectir els fets del moment per donar coratge, en feien una lectura patriòtica, parlaven de la valentia de la gent». Els volums amb la resta de publicacions

d'aquell *Diario de Gerona* són a l'Arxiu Municipal.

Però els fons arxivístics de tots dos equipaments contenen molt altre material útil per aproximar-se a aquella realitat històrica, entre la qual n'hi ha tant d'originari de l'època com treballs de recerca, material audiovisual, llibres o articles posteriors centrats en aquest capítol de la història gironina.

DOCUMENTACIÓ ECLESIASTICA

A les instal·lacions de l'Arxiu Diocesà del Seminari de Girona es pot consultar la documentació pròpia de la institució eclesiàstica; com els llibres d'obra –de comptes–, que en el cas de la Catedral de Girona permeten fer un seguiment de les incidències causades per la Guerra del Francès a través de coses tan quotidianes com pagar els paletes i els manobres contractats per reparar els desperfectes. També es conserven els llibres parroquials –que deixen constància dels baptismes, els matrimonis i les defuncions– datats de fa més de cent anys i que sovint es converteixen en una font d'informació interessant gràcies a les anotacions dels capellans, ja que alguns no es limitaven a escriure les dades objectives sinó que narraven els fets aportant detalls valuosos per fer-se càrrec de la situació.

En referència als setges de 1809, una consulta al Llibre d'òbits de la Catedral de Girona corresponent al període de 1800-1844 deixa clares les conseqüències fatals de l'encerclament de la ciutat: per exemple, el 29 de novembre de 1809 es van oficiar sis enterraments el mateix dia, una xifra del tot inhabitual.

La lectura dels llibres sacramentals de les diferents parròquies gironines acosta el ciutadà d'avui a les condicions de penúria en què vivien els gironins de principis del segle XIX, entrant en més o menys detalls depenent del tarannà de cada rector.

Les incursions de les forces ocupants destrüïen bona part d'aquest material, de manera que algunes parròquies optaven per reconstruir-los posteriorment recorrent a la memòria de testimonis; mentre que en d'altres casos, escaementats per l'història d'assetjaments francesos a Girona –el més antic es va produir al segle XIII–, havien optat per escriure els llibres per duplicat o per traslladar-los a Barcelona amb l'objectiu de protegir-los, com va fer la Catedral diverses vegades.

Fotos:

- 1 La capçalera d'un número del «Diario de Gerona»
- 2 El director de l'Arxiu Diocesà, Joan Naspleda i Arxer.
- 3 L'arxivera Anna Bancells a la sala de lectura de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, amb un exemplar del «Diario de Gerona» en primer terme.
- 4 L'arxiver municipal, Joan Boadas, a les instal·lacions del Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona.

El Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (SGDAP) de l'Ajuntament de Girona ofereix una extensa xarxa de recursos per endinsar-se en la Girona assetjada de fa dos segles, una immersió que es pot realitzar tant a la manera tradicional—desplaçant-se físicament a l'arxiu per demanar i consultar el material *in situ*— com utilitzant les noves tecnologies i accedir-hi a través d'Internet.

Aquesta última opció és possible a través de la web d'aquest servei municipal, www.ajuntament.fi/sgdap, on s'ha habilitat un espai específic que informa de tot el material disponible —així com també fa una breu introducció històrica i anuncia les activitats programades per commemorar el bicentenari. Aquest material ofereix una visió realment àmplia dels fets que ara es recorden i obre les portes a fer-se'n una idea general, però també a aprofundir en la matèria i a trobar elements vàlids per a l'estudi.

A part de les publicacions del *Diario de Girona* esmentades abans, el catàleg de l'arxiu municipal compta amb un llarg catàleg de textos que permet resseguir el dia a dia de la ciutat durant la Guerra del Francès, per exemple

a través dels bans i dels edictes emesos per la Junta de Girona entre els anys 1808 i 1815 o dels acords dels plens de la Corporació fins a 1814 —a diferència de la resta de textos administratius, aquests acords es poden consultar en línia. Entre aquest tipus de documents també hi ha un registre de cartes emeses entre 1800 i 1817; correspondència de la mateixa Junta, impresos i cèdules corresponents als dos anys d'atacs i setges o sis lligalls amb correspondència francesa que va de 1810 a 1814. També es pot conèixer l'activitat pròpia de la gestió econòmica i l'ordenació del territori; el funcionament de serveis com els d'abastaments o els que estaven vinculats amb la defensa de la ciutadania, els registres de les llevades de l'exèrcit o els llibres d'ordres i pagaments dels soldats; a més de poder consultar dos lligalls de documents relacionats amb el bandolerisme i el contraban.

INFORMACIÓ DIGITALITZADA

En aquest mateix espai virtual, l'interessat en el tema troba digitalitzada tota la bibliografia existent sobre la Guerra del Francès, tant a la Biblioteca de l'Arxiu Municipal de Girona com

al repositori de la Memòria Digital de Catalunya; i, a més, es poden recuperar els articles sobre aquesta qüestió que s'han publicat a la *Revista de Girona* o als *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. Finalment, la part textual es completa amb un recull de premsa sobre el bicentenari també digitalitzat i, per tant, disponible a la mateixa web.

Les imatges —fotografies, gravats i plànols, majoritàriament— són un camí vàlid per retrocedir aquests dos-cents anys i, evidentment, són un altre element destacat del fons documental de l'Arxiu de la ciutat de Girona. Entre elles sobresurt la fotografia de l'últim supervivent dels setges de Girona, qui tenia 92 anys quan va posar per al fotògraf el 1878. Abans, el 1867, ja s'havien reunit altres supervivents per tal de ser fotografiats —imatges consultables a l'arxiu municipal.

El registre també inclou imatges de monuments erigits per commemorar els protagonistes de la Guerra del Francès, com el que recorda els Defensors de Girona (la imatge és de 1900, sis anys després que s'inaugurés l'escultura). Així com la reproducció d'una pintura amb el retrat del general Mariano Álvarez de

Fotos:
A sobre d'aquestes línies, un dels volums conservats a l'Arxiu Diocesà —amb gravats d'or— i un mapa pertanyent al mateix servei. A sota, material de l'Arxiu Municipal corresponents als setges.

5 i 7
Elements pertanyents a l'Arxiu Diocesà.

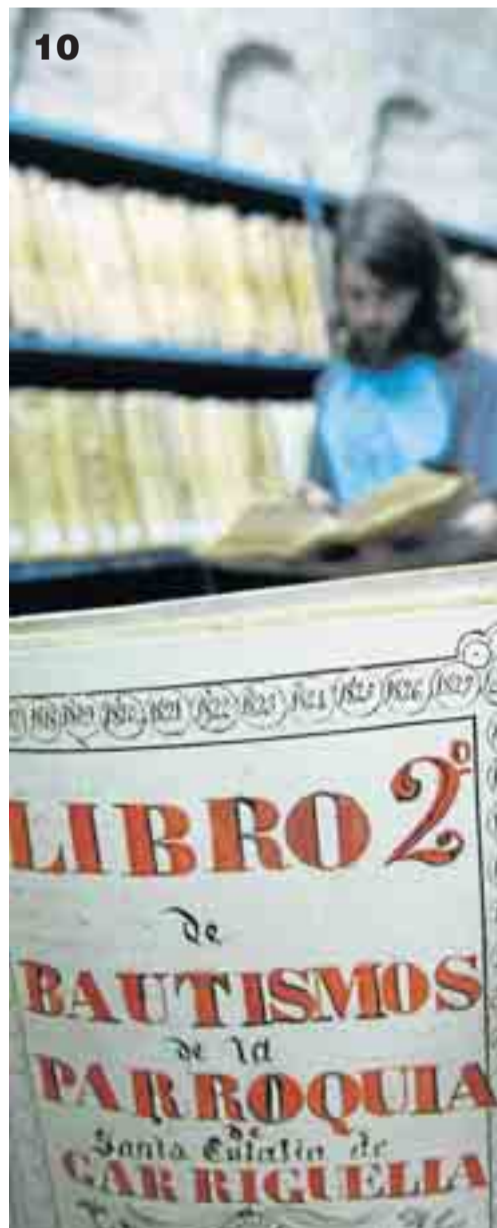
6 i 8
Dos documents conservats al servei municipal.

9
L'arxiver de l'equipament diocesà, Joan Villar.

Castro, datada de 1896, i fotografies dels diferents actes commemoratius organitzats al llarg de la història. En aquest últim capítol estan immortalitzats el descobriment de les làpides col·locades al peu del monument de la Plaça del Lleó (el 1909, i mostrant-ne un de provisional que s'acabaria substituint) o l'acte oficial organitzat durant les fires de Sant Narcís de 1959, coincidint amb el 150è aniversari dels setges i en plena dictadura franquista; del final d'aquesta etapa de la història recent espanyola és una altra fotografia, de 1974 i ja en color, d'una visita a la tomba-monument d'Álvarez de Castro. Pel que fa als gravats, hi ha reproduccions de l'assalt al baluard de Santa Clara i de diferents espais de la ciutat o, entre d'altres, un retrat del general Álvarez de Castro. I respecte als plànols, serveixen sobretot per fer-se una idea de les estratègies militars aplicades durant la confrontació. Per completar-ho, l'usuari de l'arxiu encara pot ampliar la seva visió de l'època amb diversos documents audiovisuals.

Com va resumir l'arxiver municipal i cap del SGDAP, Joan Boadas, tot plegat constitueix «un recurs iconogràfic que permet interpretar els fets de manera versemblant».

10

Més espai per als fons de l'Arxiu Diocesà i Capitular

Les instal·lacions s'ampliaran amb la construcció d'un dipòsit que ha de començar de manera immediata i es completarà amb una nova sala de lectura

En procés de canvi es troba l'Arxiu Diocesà, l'Arxiu Capitular i la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona –serveis que es gestionen de manera conjunta–, una transformació que es concretarà en unes instal·lacions noves que han de donar una millor cabuda al seu fons documental i permetre millorar el servei als investigadors i estudiosos interessats en el seu material. El projecte –redactat per l'arquitecte Joaquim Bover– està aprovat i pendent del permís municipal que ha d'atorgar l'Ajuntament de Girona. L'obra, que ocuparà la primera i la segona planta de l'edifici situat a la pujada de Sant Martí, està presupostat al voltant dels 500.000 euros i s'espera acabar el 2010. De moment, però, acumula cert retard perquè la planificació inicial preveia començar els treballs al gener.

El volum del fons d'aquest equipament deixa clara la necessitat d'aquesta ampliació.

Segons va explicar el director de l'Arxiu Diocesà i de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, Joan Naspleda i Arxer, la documentació que posseeixen –datada entre els segles IX i XX– s'extendria 2.000 metres lineals, posada una al costat de l'altra.

Però això no és tot, perquè també s'han de tenir en compte els aproximadament 40.000 pergamins –majoritàriament dels segles XIV i XV, encara que també se'n troben del IX al XVIII– que també conserven i que, tots junts, tindrien una alçada de quaranta metres.

El projecte arquitectònic corresponent al nou dipòsit de l'Arxiu Diocesà, ubicat a l'edifici del Seminari i al costat de l'actual dipòsit de la Biblioteca, es va enllestir l'any passat. Aquesta actuació es completarà amb una segona fase –l'avantprojecte de la qual es va acabar el 2008– que permetrà habilitar una nova sala de consulta a l'Aula Magna del Seminari –just a sobre de l'església de Sant Martí Sacosta i amb la seva mateixa superfície–, així com els seus accessos exteriors i els ascensors que comunicaran els diferents dipòsits; segons va apuntar Nas-

pleda, en aquests moments s'està redactant el projecte que definirà aquesta segona actuació, que s'ha de posar en marxa al llarg d'aquest any.

Pel que fa al cost d'aquests projectes, el Bisbat de Girona assumeix el finançament del nou dipòsit, per al qual compta amb els diners provinents de la venda de l'antic arxiu del carrer Bellmirall; mentre que per a la segona fase –la sala de consulta i els accessos– tindran la col·laboració del Departament de Política territorial i Obres públiques. Les contribucions es completen amb

l'aportació del Departament de Cultura de la Generalitat per adquirir les calaixeres i els mòduls compactes on s'arxivarà la documentació i la Fundació Caixa de Girona pel que fa a l'equipament del mobiliari de la sala de consulta.

Per a Joan Naspleda, un dels motius que fan necessari renovar les instal·lacions és millorar la seguretat i la conservació del material. Un cop s'hagi realitzat i estigui en funcionament, el seu director va assegurar que serà «el centre més important de documentació medieval de les comarques de Girona».

Al llarg de l'últim any, l'Arxiu i la Biblioteca han atès un

total de 3.315 peticions –2.703 pel que fa al primer i 612 la segona– i rebut 2.655 lectors –1.995 l'arxiu i 660 la Biblioteca. A part de les consultes habituals d'estudiants i investigadors, al llarg dels últims anys ha augmentat de manera notable el nombre de persones que s'hi adrecen buscant informació per confeccionar el seu arbre genealògic.

En l'actualitat, els especialistes que formen part de l'equip responsable d'aquestes instal·lacions continuen amb el procés de digitalització de la documentació, pensant tant per garantir la seva bona conservació com en millorar el servei als seus usuaris.

11

Fotos:

10

Un altre dels arxivers que treballen a l'Arxiu Diocesà, Albert Serrat, consultant un volum inclòs en el seu fons bibliogràfic.

11

La façana de la seu de l'Arxiu i la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, a la pujada de Sant Martí.